D·N
4/10 1948

Prag—Berlin—Paris

Förhållandet mellan rysslbloc-ket å ena sidan och den demokratiska världen å den andra har så länge och så konstant försämrats att det kan synas meningslöst att tala om några milstolpar på denna väg utför. Icke desto mindre blir det allt tydligare att det pågående FN-mötet bildar upptakten till ett nytt skede. Debatterna har visat att tålamodet med den ryska politiken är definitivt slut, och man bekymrar sig nu på den demokratiska sidan inte ens längre om att i form- och procedurfrågor ta samma hänsyn till Sovjet som tidigare. Bevin har direkt förklarat att om man inte kan samarbeta inom FN:s ram får man söka sig fram på de regionala sammanslutningarnas väg, och — än mer betecknande — en småstatsrepresentant som beljgiern Spaak har hållit ett anförande som i sin skärpa mot Sovjet kom Bevins märkta och bittra deklaration att framstå som blek. Vid valen till alla viktigare presidie- och utskottsposter har östblockets representanter sopats undan. Det är framför allt två europeiska huvudstäder som ger nyckeln till denna utveckling: Prag och Berlin.

Omvälvningen i Tjeckoslovakien bidrog mer än något annat att vicka hela världsopinionen utom de kommunistiskt troende till insikt om det fruktansvärda hot som vilade över de ännu fria länderna. Bland de konkreta uttryck den välldsamma reaktionen tog sig vår främst det rekordsnabba avslutandet av Brysselpakten mellan England, Frankrike och Beneluxländerna och försvinnandet av all nämnvärd opposition i Amerika mot Marshallhjälpen. Stormens styrka tycktes till och med komma ryssarna att fråga sig om Tjeckoslovakien varit värt all denna uppståndelse, och de fann det plötsligt angeligt att söka dämpa oron. Tyngdpunkten i offensiven flyttades — i enlighet med gammal ryssk utrikespolitisk tradition — över till det mindre uppmärksammade Fjärran Östern, och åt väster visade Stalin upp en soligare fasad än på långa tider. Genom en manöver som har få motstycken i diplomatins historia förvanskades en amerikansk démarche i Moskva till att framstå som en — av ryssarna godtagen — inbjudan till separata förhandlingar. I ett brevsvar till Amerikas utrikespolitiske nalvist nummer ett, Wallace, utredde Stalin de stora möjligheter till en uppgörelse som föreläg. Finland tillåts slippa undan, med ett ovisst mål avtal, och flera av vasallstaterna fick sina ryska skadestånd nedprutade.

På västmaktshåll gjorde denna s. k. fredsoffensiv intet intryck. Man önskade inte tomma deklarationer eller skenmanövrer, utan gärningar som verkligen kunde betyda något för återställandet av harmonin i världen. Västmakternas beslutsamhet tog sig främst uttryck i det fortsatta arbetet på Västtysklands enande och på organiserandet av det politiska och militära samarbetet i Västeuropa. Genomförandet av valutareformen i Västtyskland och Berlins västsektorer blev den åtgärd som kom ryssarna att på allvar inleda sin hänsynslösa aktion för att behålla och utnyttja ett av sina allt färre verkliga trumfkort i spelet om Tyskland och världen: Berlin.

Liksom Prag har Berlin utlöst en våldsam reaktion, men en reaktion av något annorlunda slag. Medan Prag höjde den fria världens andliga beredskap till en helt annan nivå än tidigare, börjar Berlin nu avslöja liknande spår på den materiella beredskapens område. England är i full färd med att stärka sitt försvar, i Paris har Brysselmakterna tagit ett stort steg mot organiserandet av gruppens militära ledning, och förberedelserna för USA:s och Kanadas anslutning med allt vad detta innebär i fråga om materiellt stöd är — som Dagens Nyheters New York-korrespondent meddelade i går — långt framskridna. Även det från så många synpunkter osmakliga samröre som några högt uppsatta amerikaner haft med Franco fäster mot bakgrunden av denna strävan att vara militärt och strategiskt beredd om Sovjet icke hejdar sig på sin väg mot kriget. Moskva har icke fått en allvarligare varning av en ledande statsman än den som uttalades av utrikesminister Bevin då han förklarade att en enda makt blir ansvarig "om det svarta vanvettet, atomkrigets oöverskådliga katastrof, skulle hemsöka oss".

Hittills har ryssarna inte visat någon tendens att gå över den ödesdigra gränslinje som skiljer fred från krig, och de senaste dagarna har det inte saknats tecken på att de blivit betänksamma inför den storm de själva frambesvurit och att man kan komma att få bevittna ännu en parallell mellan Prag och Berlin i form av en tillfälligt uppnjukad hållning. Det har plötsligt åter börjat talas om ryssk villighet att få till stånd ett österrikiskt fredsförderag, i Paris har Vyssinskij framlagt ett kompromissförslag i atomfrågan, och i Berlin har marskalk Sokolovskij förklarat att ryssarna är villiga att återuppta förhandlingarna om blockaden. Främsett att lördagens ryska deklarationer inte tål ens en flyktig granskning, är dessa symtom på en omläggning av taktiken inte ointressanta, även om de inte medger några bestämdare slutsatser. I vilket fall som helst är det lika utesluter att Sovjet skulle uppge huvudlinjerna i sin politik som att västmakterna skulle låta lura sig av nya tvåndsflykter och förhalningsmanövrer.

Preusseri eller tanklöshet

Vid sin avgång från posten som armécheef publicerade general Douglas i Svenska Dagbladet en artikel som i flera punkter måste väcka förvåning. Bland annat anförde generalen att en hög levnadsstandard inte garanterade "duglighet i krig"; snarare uppnåddes duglighet genom en låg levnadsstandard. Beviset för denna sats var inte mindre egenartat. "Ingen trupp har under kriget varit så hård och motståndskraftig som den finska och ryska och ingen så svår att få fason på som den amerikanska." I USA var man därför nu inne "på självranns-sakans väg".

För att ge general Douglas tillfälle att närmare utveckla dessa synpunkter bad Dagens Nyheter honom besvara några kompletterande frågor. Svaret — inflyt i tidningen den 2 oktober — bjuder knappast på något sakligt nytt, men inskärper energiskt det förut sagda.

General Patton åberopades såsom stöd för uttalandet om USA. I detta land strävade man nu, enligt general Douglas, "till en verklig soldatuppfostran med järnhård disciplin". De ryska och finska soldaterna prisades för sin "fantastiska hårdhet"; denna berodde på den låga levnadsstandard vid vilken de var vana; "de står ut med att frysa och svälta bättre än människor som är vana att alltid ha varmt i rummen, äta god mat och bära fritidsklassiga kläder". Av motsvarande skäl gäve "lanbefolkningen hårdare soldater än stadsbefolkningen".

Det är sällan man i ett yttrande av en sakkunnig på hans specialområde möter en sådan brist på tankereda. Från militärt håll har knappast en liknande prestation förelegat sedan general Douglas i maj 1947 utdömde ett av en expertkommitté framfört förslag om lättnader i hälsningsplikt och uniformstvång m. m. I sitt yttrande försvarade generalen exempelvis den stränga hälsningsplikten under hänvisning till den roliga arméns segrar, andra absurditeter att förtiga.

Generalens slutsatser tycks vara "hårdhet", det gäller att med "järnhård" disciplin skapa "fantastiskt hårda" soldater. Vad menas nu med hårdhetens värde? I sitt senaste uttalande tycks generalen härmed avse det förhållandet att en person som är van vid dålig mat lättare står ut med dålig mat etc. I så fall har han naturligtvis rätt. Men denna självklarhet kan inte rimligen göra honom så ivrig: så tanklös kan inte gärna en man vara som under årsatal varit chef för den svenska armén. Meningen tycks vara att hårdhet i denna trivíala mening är grundvalen för allmän duglighet. Eljest vore betonandet av att "duglighet i krig" snarast uppstår genom en låg levnadsstandard hos vederbörande folk totalt ofattligt.

Men med denna välvilliga tolkning blir utelandet inte mindre oroande. Vi känner alla rader av exempel på hur vid vissa bekvämligheter vana soldatgrupper under nödvändigheterna tryck vänjt sig vid och utan klagan burit de största umbäranden. Vi vet också att anständig näring och bekläddnad är av det största värde för en trupps stridsduglighet. Och framför allt vet vi att duglighet inte består bara i den hårdhet som general Douglas hyllar, utan i personligt mod, personlig initiativkraft, teknisk skicklighet och mycket annat. Men om dessa saker talar inte generalen. Han stannar vid en sanning som möjligen kan passera hos en något outvecklad finnik. Och resultatet blir en tankegång enligt vilken de folk som lever materiellt sämst, dvs. i stort sett de ur alla synpunkter mest efterblivna folken, skulle ge de duktigaste soldaterna. Är generalen inte också, som många förgängare, rädd för att läskunnigheten skall minska "hårdheten" och därmed stridsdugligheten?

De exempel som framdras av general Douglas bör också med några ord belysas. General Patton var en lysande stridsledare, men en svag auktoritet i disciplinfrågor; på den punkten har han allmänt kritiserats i USA. Att det var svårt att skapa en miljonarmé i USA är givet — eftersom den allmänna värdeplikten var något nytt —, men det har ofta vitsordats att befolkningens höga standard gjorde en utbildning på relativt kort tid möjlig. Finns det något skäl att påstå att de amerikanska soldaterna är de ryska underlägsna, att de varit mindre modiga, deserterat i större utsträckning eller visat mindre självständighet och initiativförmåga? Låt oss i så fall höra dessa skäl i stället för allmänna fraser, som visar samma sorts storsafs sjunkande priser, nu gäller det att dämpa rec en högkonjunktur med brist på arbetskraft och svällande penninginkomster, som icke motsvaras av ökad tillgång på varor.

De allmänna riktlinjerna för ett inflationsbekämpande är inte svåra att fastställa, värre är det att konkret ange vilka åtgärder som bör vidtas. Det är detta ledamöterna i regeringen och LO:s kommitté nu bryr sina hjärnor med. Inom parentes sagt blir man en aning konfunderad över att denna kommitté redan satt i gång.

Skulle inte bondeförbundet få vara med i detta arbete, om det svarar ja på inviten? frågas det. För att inflationsbekämpandet skall krönas med framgång måste produktionen kraftigt ökas i så snabbt takt som möjligt, både för att öka tillgången på varor för konsumtion inom landet och, för att öka exporten.

För att en sådan snabb produktionsökning skall komma till stånd måste alla andra investeringar, åtminstone de som direkt underlättar denna produktionsökning, tills vidare uppskjutas. Byggnadsverksamheten måste skäras ned ytterligare, vilket skapar allvarliga problem i fråga om omflyttning av arbetskraft. Även andra investeringar måste kontrolleras och skäras ned. Skall det ske genom räntehöjning eller direkt reglering av kreditgivningen genom någon ny kommission? Köpkraftsöverskottet måste, sugas upp på något sätt och nya nominella inkomstökningar förhindras, till dess att produktionsökningen åter tillåter människorna att fritt disponera sina inkomster. Hur skall detta ske? Skall det införas en ny omsättningsskatt eller blir det ett direkt tvångssparande eller tänker man göra det frivilliga sparandet så lockande, att det kan anses tillräckligt?

Pris- och lönestopp måste givetvis komma till stånd. Nu blir det säkert ytterst litet utrymme för inkomstförbättring för grupper, som kan anses höjera de sämst ställda. Jordbruksbefolkningen i dess helhet kan ingenstädes göra sig några förhoppningar om förbättring av sina arbetsinkomster under de närmaste åren, om inflationen skall bekämpas enligt de här skisserade riktlinjerna.

Det bör bli en allmän och förutsättningslös diskussion om den politik som bör utformas. Det naturliga borde vara att denna politik utformades och genomfördes i samråd och samverkan mellan alla demokratiska partier och under medverkan av näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, upparpar bondeförbundsorganet:

Övervinnandet av den ekonomiska krisen, anger inte bara den socialdemokratiska regeringen och LO, den statsminister Erlander hade velat gå till hävderna som en stor statsman, hade han omedelbart efter det valets resultat blev känt tagit initiativ till en sådan samling. Men förstår så inneriigt väl socialdemokratina inrättiion inför namnet Bertil Ohlin, men — i ett allvarligt politiskt och ekonomiskt läge får inte personliga motsättningar och känslosympunkter ta loven av det sunda förnuftet.

Det är tankar som har stark resonans bland bondeförbundarna, och man väntar att de skall tränga i förgrunden vid partiförhandlingarna på måndagen. Flera av de tongivande inom bondeförbundet — vetergnen Svensson i Grönvik, den yngre generationens främste auktoririet Ifedlund i Rådom — resonerar veterligen på detta sätt. Mycket beror emellertid på hur socialdemokraterna i sista stunden utformar sitt anbud.

De icke-ryska kommunistpartiernas lydnadsplikt emot Sovjet har nyligen understrukits från ryskt håll. De finska kommunisternas gamle förbindelseman i Moskva, O. V. Kuusinen, säger rent ut i Novoje Vremja att Sovjetunionen är kommunisternas rättа fosterland. Kuusinen skriver:

Det är inget överraskande i det faktum att en övertygad kommunist eller socialist aldrig under några omständigheter vill förneka Sovjetunionen. Hur skulle han kunna förneka den! Han vet att den är socialismens hemland och han älskar den. Hur skulle han kunna, om han är hederlig, förråda det socialistiska fosterlandet.

Kuusinen avfärdar författarnas möjligheter den s. k. "tredje kraften" av många anses erbjuda. Argumentationen (s) tilllogar:

Walter Lippman, den kände amerikanske utrikespolitiske kommentatorn, uttrycker i en bok för några år sedan indirekt, utan förbegripningar till den tredje kraften som en fredsbefrämjande faktor. Han likaså USA och Sovjet vid valrosen och elefanten — alltså två för varandra oförenliga storheter. Förutsättningen för en rysk-amerikansk samnarodrabning är att Europa tillhandahåller slagfältet. Finns det någon möjlighet att militärt störka befrfattster mellan dessa minoktur uppenbarligen risken för ett krig. Av den anledningen undergräver ryssarna sina egna intressen när de låter en väldsam ko.munistisk aktivitet förvaga exempelvis Frankrike ställning.

Det beror på vad man anser vara ryska intressen, ryska avsiktter.

Den majoritet på 20.000 röster som folkpartiet, bondeförbundet och högern fick över socialdemokraterna vid den preliminära sammanräkningen efter valet den 19 september har genom postsiterna tredubblats vid de definitiva sammanräkningarna — det blir ungefär 60.000 fler röster än socialdemokraterna. I Stockholm har folkpartiet, högern och bondeförbundet fått 20,000 fler röster än socialister och kommunister gemensamt. Stockholms-Tidningen (fp) rikar uppmärksamheten på att mandatfördelningen i den nya andra kammaren inte rättvist återspeglar röstsiffrorna:

Vi har inte t. ex. det danska systemet med tilläggsmandat, som förhindrar att en röstminoritet kan få en mandatsmajoritet. Inte eve valkarteller-a mellan folkpartiet, högern och bondeförbundet har kunnat förhindra, att valsystemet gynnat socialdemokratin som det största partiet. Socialdemokraterna får alltså flera mandat än folkpartiet, bondeförbundet och högern tillsammans, fastän de senare har 60.000 flera röster.

Denna oppositionens faktiska majoritet på 60.000 röster bland väljarna är dock inte betydelselös. Den visar att regeringen stannat i minoritet inom väljarkåren. Denna har alltså inte gett regeringspolitiken något förtroendevotum. En klar majoritet bland väljarna den 19 september har utalat sig mot socialiseringspolitiken. Regeringen, som siannar kvar vid styret i kraft av sin mandatmajoritet och sitt fortfattat vid riksdagens gemensamma omröstningar, kan i förtättningen inte undgå att ta hänsyn till väljaropinionen, sådan den föreligger i röstsiffrorna.

Socialdemokraterna får 112 mandat mot de icke-socialistiska partiernas 110, medan kommunisterna utsilt ihop till åtta. 800 röster riddade regeringens lilla övervag. I Malmöhus län felades det nämligen ett begränsat antal röster för att socialdemokraterna skulle förlora sitt sista mandat; avståndet knappades in med 1.100 röster genom postsiterna, men det återstod ända 800 röster. Där är det exakta måttet, millimeterskillnaden, på regeringens valsuccés!

"— ett konstverk av obestridlig halt, en roman som tillförsäkrar sin författare platsen som den främste bland Englands yngre prosaister."
Thorsten Jonsson i D. N.

GRAHAM GREENE
HJÄRT-PUNKTEN
Häft. 12:—; inb. 15:50

"De lysande egenskaper som de berättande partierna ha, de laddade dramatiska inslagen och det djupa allvaret i författarens syften berättiga oss att betrakta denna roman som ett mästerverk."
Daniel George i Daily Express.

En NORSTEDTS bok

KURSVERKSAMHETEN
vid STOCKHOLMS HÖGSKOLA
FÖRFATTARAFTNAR
börjar fredagen 8 okt, kl. 20. Avgift kr. 12:— för 10 kvällar.
Författare, kritiker, skådespelare och sångare medverkar.
Första gången: Stig Dagerman-afton under medverk. av förf. själv.
Anmälningar och upplysningar
Observatorielagatan 1 kl. 9.30—17. Tel. 30 11 60, 30 11 64.

ÄR NI OCKSÅ MED I LÄSECIRKEL?
Naturligtvis! Det är det bästa sättet att för ett billigt pris följa med den nyutkomna litteraturen. Dessutom skänker umgänget med goda böcker både vederkvickelse och nöje. Här nedan nämnas några av höstens tidiga böcker från Norstedts. I NORSTEDTS LÄSECIRKELSKATALOG, som erhålles utan kostnad i bokhandeln, får Ni en god orientering och säker vägledning för Ertert bokval.

Utkomna böcker:

ERIC LINKLATER
ÄVENTYRETS KONST
10:—
Anders Österling i St-T. skriver entusiastiskt om: "den svepande och vitsiande mångfalden i denna bok, som tilltalar genom sitt manfiert manliga humör och sin kritiga syn på värdena också".
6:e tusendet

FOLKE BERNADOTTE
I STÄLLET FÖR VAPEN
Häft. 10:—, inb. 13:50
"Folke Bernadottes testamente till världen". Emil Jacobsson i G.H.T.
"Om någonting är en fredspredikan så är det denna redogörelse för barmhärtighetens vallfärdare."
Yrn Nyberg i Sv. D.

JOHN P. MARQUAND
RIK MANS DOTTER
12:75
"På sätt och vis är det synd om Polly Fulton. Man tycker att hon borde sitta inne med alla tänkbara möjligheter att skapa sig ett innehållsrikt liv. — Hon har bara ett fel: hon är alldeles för rik."
Gustaf Hellström i D. N.

HANS GEELMUYDEN
JON RAMSØYS VERK
(OPPET HAV III)
Häft. 11:50, inb. 15:50
"Öppet hav är levande historia med en orkan av äventyr mellan pärmarna."
Aftonbladet
"En levsång till det norrskante av allt norskt, sjöfarten —"
Lars Fleiner i Sv. D.

JOHN PREBBLE
VÄGAR I MÖRKRET
10:—
"Boken är visserligen allvarlig och djupsyftande, men den lyses ändå upp av en stillsam humor, fylld av värme och mänsklighet."
Bertil Sterner i G.P.

JOHAN FALKBERGET
PLOG-JÄRNET
Häft. 14:50, inb. 18:50
"Det finns inte ett händelseförlopp, som inte äger det sedvas verklighetskaraktär. Det finns inte en punkt där detta händelseförlopp bryter den historiska ramen. Ändå är denna bok brännande aktuell."
Lennart Göthberg i St-T.

KARIN JUEL
I ANDEN FATTIG
8:50
är berättelsen om Tull-Ingrin, en liten vagabond som dansar vägarna fram. Trots sin fattigdom är hon rik, och hennes lilla våsen har något att lära. Inte bara dem i vilkas liv hon helt omedvetet ingrep.

ANNA LENAH ELGSTRÖM
DEN MÅLADE ÖKNEN
Häft. 9:75, inb. 13:50
"Med en ibland chockerande öppenhet fäller författarinnan upp sin hjältinnas inre. En människotyp av Marie Mansons snitt måste bli debatterad av kvinna som man."
W. G. i Hudiksvalls Nyheter
"Spänning och dramatiskt själsliv"
Bo Bergman i D. N.
5:e tusendet

GERALD BULLETT
UPPSKOV I MÅLET
6:90
Detta är en ovanligt älskvärd bok som i många stycken påminner om författarens tidigare, välkända roman "Juryn". Skildringen är lika spännande som någon detektivroman.

Utkommer inom kort:

GRAHAM GREENE
HJÄRT-PUNKTEN
Häft. 12:—, inb. 15:50
"— ett konstverk av obestridlig halt, en roman som tillförsäkrar sin författare platsen som den främste bland Englands yngre prosaister."
Thorsten Jonsson i D.N.

CARL-ERIC NORDBERG
DET KORSFÄSTA PARADISET
11:75
Denna roman handlar om en man och hans äktenskap. Det tragiska konfliktmotivet, den tragiska underlägsenhetskänsla, som dominerar mannens sanniv med hustrun, är fixerat med obarmhärtig realism.

CRISTOPHER SYKES
SVAR PÅ FRÅGA 33
Häft. 12:—, inb. 15:50
Titeln syftar på den berömda frågetimmen i det brittiska underhuset. Frågan gäller, varför en viss italienska, Donna Isabella, gör antibritisk propaganda i Moskvaradion.

Välj en NORSTEDTS bok

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.